

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2021 m. liepa, rugpjūtis

PARENGTA

**LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ GRUPĖS**

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	3
ANK 426 straipsnio 6 dalies taikymas	3
<i>Dėl aplinkos apsaugos pareigūnų teisės stabdyti transporto priemones</i>	3
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 182 straipsnio taikymo	4
<i>Dėl turinės prievolės išvengimo</i>	4
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	5
BPK 109 straipsnio, 111 straipsnio 1 dalies, 113 straipsnio 2 dalies taikymas	5
<i>Dėl solidariosios transporto priemonės nuomotojo civilinės atsakomybės</i>	5
III. CIVILINĖS BYLOS	7
Sutarčių teisė	7
<i>Dėl subjekto, kuriam tenka pareiga apmokėti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, priežiūros, remonto ir kitas išlaidas, kai bendraturčio butas išnuomotas trečiajam asmeniui</i>	7
Darbo teisė	8
<i>Dėl prastovos paskelbimo (ne)teisėtumo ir (ne)diskriminavimo lyties pagrindu (dėl neštumo)</i>	8
<i>Dėl netiesioginės diskriminacijos, susijusios su priklausymu profesinei sąjungai</i>	10
Bankroto teisė	11
<i>Dėl antstolio pareigos sustabdyti turto pardavimą varžytynėse, kai teisme priimamas skolininko prašymas iškelti jam bankroto bylą</i>	11
<i>Dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu nagrinėjimui taikytino teisinio reglamentavimo</i>	12
Civilinio proceso teisė	13
<i>Dėl apeliacinės instancijos teismo sudėties teisėtumo civilinėje byloje, tvarkomoje elektronine forma</i> .	13

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 426 straipsnio 6 dalies taikymas

Dėl aplinkos apsaugos pareigūnų teisės stabdyti transporto priemones

Šioje administracinio nusižengimo byloje administracinė atsakomybėn patraukto asmens atstovas pateiktame prašyme, be kita ko, teigė, kad aplinkos apsaugos pareigūnai neteisėtai sustabdė iš medžioklės vykusių asmenų transporto priemonę ir taip pažeidė ANK 426 straipsnio 6 dalies reikalavimus, kadangi šioje normoje jie nėra nurodyti kaip subjektai, galintys tamsiu paros metu stabdyti transporto priemones.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią atnaujintą administracinio nusižengimo bylą, pažymėjo, kad ANK 426 straipsnio 4 ir 5 dalyse yra nustatyta administracinė atsakomybė transporto priemonės vairuotojui už nepaklusimą šiose straipsnio dalyse nurodytų tarnybų pareigūnų teisėtam, aiškiai išreikštam ir šio straipsnio 6 dalyje nustatytą tvarką atitinkančiam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę, o straipsnio 6 dalies nuostatos būtent apibrėžia transporto priemonių stabdymo tvarką. Teisėjų kolegija sutiko su pareiškėju, kad ANK 426 straipsnyje nurodytų pareigūnų, turinčių teisę stabdyti transporto priemones, sąrašė aplinkos apsaugos pareigūnų nėra, tačiau atkreipė dėmesį į tai, kad ANK 426 straipsnio nuostatos neįtvirtina ir administracinės atsakomybės už nepaklusimą aplinkos apsaugos pareigūnų reikalavimui sustabdyti transporto priemonę. Dėl to ANK 426 straipsnio 6 dalies nuostatos nagrinėjamu atveju netaikytinos.

Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymą tam, kad būtų užkirstas kelias aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimams, už kuriuos nustatyta teisinė atsakomybė, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turi teisę ir pareigą sustabdyti ir apžiūrėti įtariamų asmenų transporto priemones. Transporto priemonių

stabdymo tvarką reglamentuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugpjūčio 8 d. įsakymu Nr. 418 patvirtinta Aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimais įtariamų asmenų transporto priemonių stabdymo ir apžiūros tvarka, kurioje, be kita ko, yra nustatyti ir reikalavimai dėl transporto priemonių stabdymo tamsiu paros metu.

Taigi, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija pareiškėjo argumentus, kad aplinkos apsaugos pareigūnai neturi teisės tamsiu paros metu stabdyti transporto priemonių, įvertino kaip nepagrįstus ir juos atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 20 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-24-648/2021

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 182 straipsnio taikymo

Dėl turtinės prievolės išvengimo

Apžvelgiamu atveju teismai priėmė skirtingus nuosprendžius, sprenddami dėl kaltinamų bendrovių (UAB „T“, UAB „A“, UAB „K“, UAB „NIT“ ir UAB „R“) ir jų vadovų baudžiamosios atsakomybės už tai, kad jie suklastojo tikrus dokumentus ir apgaule išvengė didelės vertės turtinės prievolės, t. y. mokėjimų AB „Smiltynės perkėla“ už transporto priemonių perkėlimą keltais per Klaipėdos jūrų uosto akvatoriją į (iš) Kuršių neriją, kurie AB „Smiltynės perkėla“ buvo kompensuoti iš Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų. Kasacinis teismas sprendė, kad, priešingai nei teigiama prokurorės kasaciniame skunde, šioje byloje tinkamai BK 182 ir 300 straipsnių nuostatas taikė apeliacinės instancijos teismas, priimdamas skundžiamą išteisinamąjį nuosprendį. Teisėjų kolegija sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad sukčiavimo nusikalstamos veikos sudėties požymių buvimą nuteistųjų veiksmuose pirmosios instancijos teismas nustatė tik formaliai, be to, nesprendė klausimo dėl civilinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimo.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad šioje byloje UAB „T“, kaip rangovė, pasitelkė UAB „A“, UAB „K“, UAB „NIT“ ir UAB „R“ atlikti statybos darbus UAB „NP“ priklausančiame objekte. Taigi tarp užsakovės UAB „NP“ ir rangovės bei jos pasitelktų statyboms darbams vykdyti bendrovių susiklostė, visų pirma, ne tyčine apgaule pagrįsti baudžiamieji teisiniai santykiai, o rašytinėmis sutartimis apibrėžti statybos rangos teisiniai santykiai. Be kita ko, užsakovė UAB „NP“ su rangove ir jos pasitelktomis statybos darbams vykdyti bendrovėmis sudarė ir šioms priklausančių ar kitais teisėtais pagrindais valdomų transporto priemonių, naudojamų atliekant statybos darbus UAB „NP“ priklausančiame objekte, panaudos sutartis, pagal kurias transporto priemonės perduotos UAB „NP“ neatlygintinai naudotis iki nustatyto termino. Šių panaudos sutarčių pagrindu UAB „NP“ buvo išduoti leidimai jose nurodytoms transporto priemonėms nemokamai keltis keltais į Kuršių neriją ir iš jos. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad panaudos sutartyse nurodytas transporto priemonių perdavimo neatlygintinai naudotis laikotarpis iš esmės sutampa su statybos darbų atlikimo UAB „NP“ priklausančiame objekte laikotarpiu ir, anot teisėjų kolegijos, patvirtina išteisintųjų siekį gauti leidimus nemokamai keltis keltu bei jais naudotis tik šių darbų atlikimo laikotarpiu. Teisėjų kolegijos vertinimu, šios aplinkybės rodo, kad išteisintieji nesiekė nusikalstamai neteisėtai praturtėti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto sąskaita – jų tikslas buvo pasinaudoti, jų manymu, jiems priklausančia kėlimosi keltais į Kuršių neriją ir iš jos, vykstant į UAB „NP“ priklausantį statybos objektą, išlaidų kompensacija.

Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad būdami bendrovių vadovai išteisintieji pagal savo einamas pareigas ir darbo pobūdį turėjo išmanyti sutarčių formai ir turiniui keliamus reikalavimus, todėl surašydami transporto priemonių panaudos sutartis jie suprato arba galėjo suprasti iš jų kylančias pasekmes. Panaudos sutartyse aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyta, kad transporto priemonės UAB „NP“ perduodamos neatlygintinai, nors byloje nustatyta, kad realiai šios transporto priemonės UAB „NP“ perduotos nebuvo, jomis bendrovei buvo teikiamos mokamos paslaugos. Kita

vertus, teisėjų kolegija pažymėjo, kad aplinkybė, jog bendrovės tarp jų susiklosčiusiems teisiniams santykiams įforminti pasirinko netinkamą sutarčių formą, savaime nereiškia išteisintųjų tyčios sukčiauti bei prieš Neringos miesto savivaldybės administracijos darbuotojus panaudoti esminę apgaulę. Nagrinėjamų aplinkybių kontekste teisėjų kolegija pabrėžė, kad šiuo atveju teisę naudotis kompensacija sukuria ne formalios sutartys, o įstatyme nustatytų sąlygų visuma – juridinio asmens veikla ir tikslai. Šalių pasirinkta netinkama sutarties forma savaime negali suponuoti išvados, kad tokiais veiksmais buvo siekiama sukčiauti. Tuo atveju, jeigu bendrovės būtų pasirinkusios byloje nustatytus jų teisinius santykius tinkamai apibūdinančią sutarties formą, pavyzdžiui, CK 6.512 straipsnyje nurodytą transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutartį, pagal kurią nuomotojas išsipareigoja perduoti nuomininkui laikinai naudotis už užmokestį transporto priemonę ir suteikti tos transporto priemonės vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas, o nuomininkas išsipareigoja mokėti nuomos mokesťį, teisė bendrovėms pasinaudoti kompensacija būtų išlikusi. Atsižvelgdama į aptartas aplinkybes, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas išteisintųjų padarytose veikose pagrįstai nenustatė subjektyviojo nusikalstamų veikų, nurodytų BK 182 straipsnio 1 ir 2 dalyse, požymio – kaltės (tiesioginės tyčios).

Kartu teisėjų kolegija sprendė ir nagrinėjamoje byloje aktualų civilinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimo klausimą. Teisėjų kolegija pripažino pagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad tarp Lietuvos automobilių kelių direkcijos ir bendrovių susiklostė civiliniai teisiniai santykiai, o išteisintųjų veiksmai neperaugo į baudžiamąją atsakomybę užtraukiančias veikas. Nagrinėjamoje byloje kilęs ginčas dėl kompensacijų gavimo sąžiningumo, teisėtumo akivaizdžiai sprendžiamas prioritetai suteikiant civilinės teisės normoms, nes tokio pobūdžio iš susitarimų ir atskirų juridinių asmenų atstovų veiksmų kildinamas ginčas negali būti sprendžiamas taikant pirmiausiai baudžiamąją atsakomybę dar ir dėl to, nes šios atsakomybės tikslai nėra kompensaciniai, jie skirti pirmiausiai pritaikyti baudžiamojo įstatymo nustatytas sankcijas ir kitas baudžiamosios atsakomybės formas už ne bet kokias, o pavojingas visuomenei veikas.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija atmetė prokurorės kasacinį skundą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-145-495/2021

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 109 straipsnio, 111 straipsnio 1 dalies, 113 straipsnio 2 dalies taikymas

Dėl solidariosios transporto priemonės nuomotojo civilinės atsakomybės

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje asmuo nuteistas už tai, kad būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ir transporto priemonės eksploatavimo taisykles ir dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio buvo nesunkiai sutrikdyta dviejų žmonių sveikata, taip pat žuvo žmogus. Žalą nuteistasis padarė iš UAB „PL“ išsinuomota transporto priemone. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nukentėjusiesiems ir civiliniams ieškovams padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą priteisė solidariai iš UAB „PL“ ir nuteisto asmens. Kasaciniame skunde UAB „PL“ atstovė teigė, kad teismai nesilaikė CK įtvirtintų civilinę atsakomybę reglamentuojančių materialiosios teisės normų, BPK 109 straipsnio, 111 straipsnio 1 dalies, 113 straipsnio 2 dalies reikalavimų ir nepagrįstai turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą priteisė solidariai iš UAB „PL“ ir nuteistojo.

Kasacinis teismas nurodė, kad iš baudžiamosios bylos matyti, jog pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, priteisdami nukentėjusiesiems ir civiliniams ieškovams padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą solidariai iš UAB „PL“ ir nuteistojo, tokį savo sprendimą iš esmės grindė tuo, kad automobilio nuomotoja UAB „PL“ pažeidė bendrąją rūpestingumo pareigą, t. y. neužtikrino, kad nuomininkas nesėstų neblaivus prie vairo.

Teisėjų kolegija su nurodytu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų argumentavimu nesutiko ir pažymėjo, kad CK 6.245 straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog deliktinė civilinė atsakomybė

yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais. Deliktinė atsakomybė kyla tik tuomet, kai nustatomos visos deliktinės atsakomybės sąlygos: neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta atsakomybė be kaltės. Kai neįrodyta bent viena iš būtinųjų sąlygų, civilinė atsakomybė negali būti taikoma.

Apžvelgiamos bylos kontekste kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad neteisėti veiksmai yra objektyvioji teisinės atsakomybės atsiradimo sąlyga. Teismų praktikoje neteisėtumas bendriausia prasme aiškinamas kaip asmens elgesio neatitiktis teisei. Juo laikomas ne tik konkretaus įstatymuose ar sutartyje nustatyto įpareigojimo nevykdymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas. Civilinės atsakomybės teisiniame santykiyje kiekvieno asmens elgesys vertinamas atitikties nurodytiems standartams aspektu.

Kartu teisėjų kolegija nurodė, kad pagal CK 6.270 straipsnio 1 dalį asmuo, kurio veikla susijusi su didesniu pavojumi aplinkiniams (transporto priemonių, mechanizmų, elektros ir atominės energijos, sprogstamųjų ir nuodingų medžiagų naudojimas, statybos ir t. t.), privalo atlyginti didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jeigu neįrodo, kad žala atsirado dėl nenugalimos jėgos arba nukentėjusio asmens tyčios ar didelio neatsargumo. O šio CK straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atsakovas pagal šį straipsnį yra didesnio pavojaus šaltinio valdytojas, t. y. asmuo, valdantis šį šaltinį nuosavybės, patikėjimo teise ar kitokiu teisėtu pagrindu (panaudos, nuomos ar kitokios sutarties pagrindu, pagal įgaliojimą ir t. t.). Šiame kontekste kasacinis teismas atkreipė dėmesį ir į CK 6.528 straipsnio nuostatą, pagal kurią už žalą, padarytą nuomojama transporto priemone tretiesiems asmenims, atsako nuomininkas.

Kasacinis teismas sprendė, kad transporto priemonės savininkės nuomotojos (šiuo atveju UAB „PL“) solidarioji atsakomybė su transporto priemonės valdytoju nuomininku galima tik tada, kai nuomotojas savo neteisėtais veiksmais taip pat padaro deliktą, kuriuo tam pačiam nukentėjusiajam padaroma žala. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai tokį nuomotojos UAB „PL“ žalos padarymą kildino iš generalinio delikto, t. y. CK 6.263 straipsnyje įtvirtintos bendrosios rūpestingumo pareigos pažeidimo, ir kaip teismo precedentu vadovavosi kasacine nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-49-788/2016, kurioje motina, kaip transporto priemonės savininkė, laikyta solidariai atsakinga su žalą padariusiu sūnumi, nes suteikė jam galimybę naudotis jos automobiliu žinodama, kad sūnus neturi teisės vairuoti transporto priemonę. Šiame kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-49-788/2016 nurodyta situacija ir nagrinėjamos bylos situacija yra skirtingos. Kasacinis teismas nurodė, kad norint nustatyti transporto savininko (šiuo atveju nuomotojos UAB „PL“) solidariąją atsakomybę, reikia nustatyti jo neteisėtus veiksmus, t. y. kad jis pažeidė bendrojo pobūdžio rūpestingumo pareigą. Pirmiau nurodytoje kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-49-788/2016 būtent tai ir buvo padaryta, nes motina, kaip transporto priemonės savininkė, ją perdavė sūnui, t. y. asmeniui, kurį gerai pažinojo, ir žinojo, kad jis neturi teisės vairuoti. Tuo tarpu apžvelgiamoje byloje, anot teisėjų kolegijos, transporto priemonė buvo naudojama nuomos sutarties pagrindu ir nuomotoja UAB „PL“ niekaip negalėjo nei žinoti, nei užtikrinti, kad asmuo, kuris turi teisę vairuoti, sėstų prie automobilio vairo blaivus.

Teisėjų kolegijos vertinimu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų teiginiai, kad nuomotoja UAB „PL“ pažeidė bendrąją rūpestingumo pareigą, nes neužtikrino, jog jos išnuomotą transporto priemonę vairuotų tik blaivus asmuo, prasilenkia su bendrosios rūpestingumo pareigos samprata. Anot kasacinio teismo, pats žodis „bendroji“ jau parodo, kad šia pareiga siekiama užtikrinti įprasto protingo elgesio standarto, kuris nesukeltų kitam asmeniui žalos, laikymąsi. Pirmosios instancijos teismo teiginiai apie antialkoholinių variklio užraktų įrengimą automobiliuose, vairuotojų važiavimo trajektorijos ir greičio stebėjimą GPS priemonėmis nedera su bendrosios rūpestingumo pareigos laikymusi, nes tokiais išaiškinimais aiškinama ne bendroji rūpestingumo pareiga, o sukuriamas itin aukštas, praktikoje vargu ar įgyvendinamas protingo elgesio standartas, kuris iš esmės reiškia, kad transporto priemonių nuomotojas visada turi nepertraukiamai kontroliuoti, kad nuomininkas būtų blaivus. Tokia pareiga yra iš principo nereali ir sunkiai suderinama su bendrąja

rūpestingumo pareiga. Nors bendroji rūpestingumo pareiga yra pakankamai plati, jos negalima aiškinti kaip beribės, nustatančios nerealų ir praktiškai sunkiai įmanomą elgesio standartą. Taip plečiamai aiškinant bendrąją rūpestingumo pareigą iš esmės būtų sukurta nuomotojo absoliučios atsakomybės taisyklė, pagal kurią nuomotojai būtų atsakingi iš esmės vien dėl to, kad išnuomodami kažkokį daiktą (šiuo konkrečiu atveju transporto priemonę) suteikė įrankį, kuriuo nuomininkas padarė žalą.

Taigi, teisėjų kolegija sprendė, kad nuomotoja UAB „PL“, priešingai nei teigia pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, nepažeidė bendrosios rūpestingumo pareigos, todėl šiuo atveju nėra ir UAB „PL“ neteisėtų veiksmų. Kartu šiame kontekste teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad sudarytos transporto priemonės nuomos sutarties 3.4 punkte, be kita ko, buvo nustatyta bauda už vairavimą neblaiviam, be to, Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 13 straipsnio 1 dalyje, Kelių eismo taisyklių 14 punkte yra įtvirtinta bendroji transporto priemonių vairuotojų pareiga nevairuoti transporto priemonės neblaiviems, taigi būtent transporto priemonės vairuotojas turi pareigą nesėsti prie vairo ir nevairuoti neblaivus.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad apžvelgiamoje byloje UAB „PL“ yra nepagrįstai pripažinta civiline atsakove ir solidarioji atsakomybė jai taikyta nesant tam visų būtinųjų sąlygų. Dėl to pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimus pakeitė panaikindama jų dalis dėl solidariosios UAB „PL“ atsakomybės.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-132-942/2021

III. CIVILINĖS BYLOS

Sutarčių teisė

Dėl subjekto, kuriam tenka pareiga apmokėti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektų valdymo, priežiūros, remonto ir kitas išlaidas, kai bendraturčio butas išnuomotas trečiajam asmeniui

Ieškovė (daugiabučio namo bendrosios nuosavybės administratorius) skolą už suteiktas administravimo, priežiūros (eksplotacijos), teritorijų ir laiptinių valymo bei šilumos ūkio priežiūros paslaugas siekia prisiteisti iš atsakovės (buto savininkės – savivaldybės). Atsakovės teigimu, pareiga apmokėti tokią skolą kyla buto nuomininkui trečiajam asmeniui, nes gyvenamosios patalpos yra išnuomos ir savininkas jomis nesinaudoja, be to, ieškovei buvo žinomas nurodytos nuomos sutarties sudarymo faktas iš civilinės bylos, kurioje ieškovė perėmė kito administratoriaus teises, duomenų. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atmetė ieškinį.

Šioje byloje nustatyta, kad atsakovė yra sudariusi rašytinę buto nuomos sutartį su trečiuoju asmeniu. Minėtoje sutartyje nurodyta, kad nuomininkas įsipareigoja kas mėnesį, bet ne vėliau kaip iki kito mėnesio 20 dienos sumokėti buto nuomos ir komunalinių paslaugų mokesčius. Nuomos sutartyje nėra detalizuota, už kokias komunalines paslaugas sutartimi prisiima pareigą atsiskaityti nuomininkas.

Kasacinis teismas konstatavo, kad įstatymų leidėjas įtvirtino butų ir kitų patalpų savininko pareigą apmokėti bendrojo naudojimo objektų išlaikymo ir administravimo išlaidas. Šios nuostatos nedraudžia savininkui, taip pat savivaldybei, kuri civiliniuose teisiniuose santykiuose veikia kaip butų ir kitų patalpų savininkė lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.36 straipsnio 1 dalis), susitarti su buto ar kitų patalpų nuomininku dėl to, kad jis apmokės šias išlaidas. Taigi tam, kad būtų konstatuotas teisinis pagrindas administratoriui kreiptis dėl bendro naudojimo objektų išlaikymo ir administravimo bei kitų jo teikiamų paslaugų apmokėjimo į gyvenamųjų patalpų nuomininką, turi būti nustatytos trys kumuliatyvios sąlygos. Pirma, savivaldybės ir joms priklausančių gyvenamųjų patalpų nuomotojai yra pasinaudoję teise nuomos sutartyje nustatyti, jog bendrojo naudojimo objektų išlaikymo ir administravimo išlaidas bendrosios nuosavybės administratoriui apmoka ne patys patalpų savininkai, o nuomininkai; antra, konkrečiu buto ar kitos patalpos nuomojimo atveju turi būti įrodyta, kad tokia sutartimi yra nustatyta išlaidų, susijusių su namo bendrojo naudojimo objektų (bendrosios dalinės

nuosavybės) administravimu ir nuolatine technine priežiūra (eksploatavimu), apmokėjimo tvarka, pagal kurią nuomininkas įsipareigoja apmokėti išlaidas, kurias pagal įstatymą tenka apmokėti butų ir kitų patalpų savininkui; trečia, su tokios sutarties turiniu yra supažindinti tretieji asmenys, ypač teikiantys bendrosios nuosavybės teise valdomo turto administravimo paslaugas, t. y. tokia sutartis yra išviešinta įstatymų nustatyta tvarka.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad nuomos sutartis, laikantis sutarties uždarmo principo, visų pirma yra skirta nuomos sutarties šalių tarpusavio teisiniams santykiams sureguliuoti, todėl pagal teisės aktų reikalavimus neišviešinta nuomos sutartis negali turėti įtakos trečiųjų asmenų teisėms ar pareigoms – šiuo atveju ieškovės teisei reikalauti bendrojo naudojimo objektų išlaikymo ir administravimo išlaidų apmokėjimo iš buto savininko. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad teismų nustatyta aplinkybė, jog ieškovei buvo žinomas atsakovės nuosavybe esančio buto nuomos trečiajam asmeniui faktas, nesudaro pagrindo daryti išvadą, kad ieškovė žinojo, jog dėl atsakovės ir trečiojo asmens sudarytos nuomos sutarties ji netenka teisės reikalauti atlygio už suteiktas paslaugas iš buto savininko, kaip tai įtvirtinta CK 4.84 straipsnio 9 dalyje ir 4.82 straipsnio 3 dalyje, o turi teisę reikalauti apmokėti tokias išlaidas tik iš buto nuomininko, trečiojo asmens. Šią bylą nagrinėję teismai nenustatė, kad ieškovė, kreipdamasi į teismą šioje byloje dėl skolos iš atsakovės priteisimo, žinojo atsakovės ir trečiojo asmens sudarytos nuomos sutarties turinį, jos sąlygas, t. y. kokios buto savininkės teisės ir pareigos trečiųjų asmenų atžvilgiu yra perleidžiamos trečiajam asmeniui. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad ginčo atveju atsakovei neįvykdžius pareigos tinkamai išviešinti su trečiuoju asmeniu sudarytos nuomos sutarties turinį, taip pat neinformavus apie tai ieškovės, t. y. asmens, kurio teisėms, konkrečiai teisei reikalauti atlygio už suteiktas paslaugas, ši sutartis darė įtaką, nėra teisinio pagrindo spręsti, kad ieškovė neturėjo teisės reikalauti priteisti skolą iš atsakovės, kaip buto savininkės.

Remdamasis išdėstytais argumentais, kasacinis teismas panaikino šią bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir tenkino ieškinį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-214-916/2021

Darbo teisė

Dėl prastovos paskelbimo (ne)teisėtumo ir (ne)diskriminavimo lyties pagrindu (dėl nėštumo)

Ieškovė (darbdavė), nesutikdama su darbo ginčų komisijos sprendimu, prašė teismo pripažinti, kad ieškovės atsakovei (darbuotojai) atitinkamu laikotarpiu paskelbta prastova yra teisėta ir pagrįsta bei tam tikro turinio elektroniniu laišku išsiuntimu nepažeidė Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų darbdavio pareigų. Atsakovė priešieškiniu prašė priteisti jai iš ieškovės 20 000 Eur neturtinei žalai dėl ieškovės vykdytos diskriminacijos dėl atsakovės lyties (nėštumo) bei patirto psichologinio smurto atlyginti. Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį ir tenkino priešieškiniu dalį, priteisdamas iš ieškovės atsakovei 5000 Eur neturtinės žalos atlyginimo. Apeliacinės instancijos teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą, sumažindamas iš ieškovės atsakovei priteistinos neturtinės žalos dydį iki 2000 Eur, taip pat nutraukė bylos dalį dėl ieškinio reikalavimo – pripažinti, kad ieškovė nepažeidė DK 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų darbdavio pareigų.

Šioje byloje nustatyta, kad ieškovės įsakyme dėl neterminuotos prastovos skelbimo nurodyta, jog prastova atsakovei, einančiai projektų vadovo pareigas, skelbiama atsižvelgiant į tai, kad ieškovė objektyviai negali suteikti darbo dėl to, kad tiesioginės rinkodaros priemonėms nepateisinus lūkesčių buvo priimtas sprendimas sumažinti tiesioginės rinkodaros apimtį, ir į tai, kad ieškovė šiuo metu negali pasiūlyti darbuotojai kito darbo. Įsakyme taip pat nurodyta, kad neterminuotos prastovos metu atsakovė neprivalo atvykti į darbovietę, tačiau turi būti pasirengusi atvykti į darbovietę kitą dieną po darbdavės pranešimo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad prastova gali būti skelbiama tik esant dviem sąlygoms: 1) darbdavys dėl objektyvių priežasčių negali suteikti darbuotojui sutartimi sulygto darbo; 2) nėra galimybės darbuotojui dirbti kitą darbą (kito darbo nėra arba darbuotojas nesutinka dirbti kito jam

pasiūlyto darbo). Taigi pagal DK 47 straipsnyje įtvirtintą prastovos teisinį reglamentavimą prastovai būdinga tai, kad darbdavys dėl objektyvių priežasčių vienašališkai nevykdo įsipareigojimo suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygta darbą, o darbuotojas būtent dėl šios priežasties nebegali vykdyti darbo sutartimi nustatyto savo įsipareigojimo – atlikti savo darbines pareigas. Sprendžiant dėl prastovos teisėtumo pirmiausia turi būti nustatyta, ar egzistuoja objektyvios priežastys, trukdančios darbdaviui suteikti darbuotojui darbo sutartyje sulygta darbą. Kasacinis teismas nurodė, kad ginčijama nutartimi apeliacinės instancijos teismas atliko ne ieškovės sprendimo – mažinti tiesioginės rinkodaros apimtį – tikslingumo vertinimą, o įvertino atsakovei paskelbtos prastovos priežastis. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tik pats darbdavys sprendžia, kokia veikla ir kokia apimtimi jis užsiims ir kiek darbuotojų tokiais veiklai įgyvendinti jis samdys. Teismas neturi teisės vertinti tokių sprendimų racionalumo. Kita vertus, kilus ginčui dėl prastovos teisėtumo, darbdaviui tenka pareiga įrodyti, kad jo priimtą sprendimą skelbti prastovą nulėmė objektyvios priežastys. Apeliacinės instancijos teismas ieškovės nurodytų aplinkybių – ieškovės į Lietuvos rinką pristatinėti produktai neatnešė ekonominės naudos, ieškovės pristatinėta novatoriška medicinine įranga nesusidomėjo nė viena medicinos priežiūros įstaiga – nevertino kaip naujų ir netikėtų, pripažino, jog jos ieškovei buvo žinomos bent pusmetį iki prastovos darbuotojai paskelbimo. Tokias aplinkybes teismas įvertino kaip kilusias dėl pačios ieškovės nepakankamo organizuotumo, neefektyvaus veiklos planavimo, ir tai laikė pakankamu pagrindu šias priežastis, dėl kurių buvo paskelbta prastova atsakovei, pripažinti subjektyviomis. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje neįrodyta, kad prastova buvo paskelbta dėl objektyvių, nuo ieškovės valios nepriklaususių aplinkybių, todėl konstatuotina, kad ieškovė neįvykdė jai tenkančios įstatyme įtvirtintos pareigos įrodyti objektyvų poreikį inicijuoti prastovos paskelbimą. Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad byloje teismų nustatytos faktinės aplinkybės patvirtina, jog ieškovė neįvykdė ir kitos nurodytos sąlygos skelbti prastovą – nepasiūlė atsakovei kito darbo. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad DK 47 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinto reikalavimo darbdaviui pasiūlyti kitą darbą prastovos atveju įstatymų leidėjas nesieja su darbuotojo profesija, specialybe ir kvalifikacija, tačiau būtinas darbuotojo sutikimas dirbti kitą darbą.

Pasisakydamas dėl ieškovės diskriminacinio pobūdžio veiksmų atsakovės atžvilgiu, kasacinis teismas nurodė, kad diskriminavimo bylose paprastai nebūna tiesioginių įrodymų, kurie vienareikšmiškai leistų tvirtinti, kad darbdavys veikė iš diskriminacinių paskatų arba, kaip šio ginčo atveju, kad ieškovė (darbdavė) siekė atsakovę (darbuotoją) diskriminuoti dėl jos lyties (nėštumo). Šioje byloje nustatyta, kad darbuotoja darbdavės netinkamą elgesį (diskriminaciją) siejo su tokiais darbdavės atliktais veiksmais: 1) darbdavė atsisakė geranoriškai priimti pažymą apie darbuotojos nėštumą; 2) darbdavė darbuotojai nepagrįstai paskelbė prastovą; 3) darbdavė be pagrindo paėmė iš darbuotojos jos darbo priemones, atjungė ją nuo elektroninio pašto; 4) darbdavė atsisakė suteikti darbuotojai jai priklausančias atostogas. Šią bylą nagrinėję teismai pagal darbuotojos priešieškinį dėl tokiomis veiksmais padarytos žalos atlyginimo, iš esmės darbuotojos nurodytus veiksmus pripažino įrodytais ir konstatavo, jog egzistuoja ieškovės civilinės atsakomybės sąlyga – neteisėti veiksmai. Tačiau, kasacinio teismo vertinimu, ginčijama nutartimi apeliacinės instancijos teismas padarė prieštaringą išvadą dėl diskriminacinių motyvų nebuvimo ieškovei atliekant nurodytus neteisėtus veiksmus, taip pat suabejojo tokių veiksmų įtaka atsakovės sveikatai ir reputacijai. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad DK 26 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta išimtis iš bendrosios įrodinėjimo naštos paskirstymo – nagrinėjant lyčių lygybės ir nediskriminavimo kitais pagrindais bylas, susijusias su darbo santykiais, darbuotojui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą, jog darbuotojas patyrė diskriminaciją, darbdaviui tenka pareiga įrodyti, kad diskriminacijos nebuvo. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje atsakovei nepagrįstai buvo perkelta diskriminacijos bei jos motyvo ir pagrindo įrodinėjimo našta. Šiuo atveju pakako nustatyti, kad atsakovės nurodytos aplinkybės, siejamos su jos diskriminacija darbo teisiniuose santykiuose, buvo, tai iš esmės abiejų instancijų teismų ir buvo konstatuota procesiniuose sprendimuose, todėl apeliacinės instancijos teismo motyvai, kuriais pripažįstama, kad nėra nustatytas diskriminacijos motyvas bei pagrindas ir kad atsakovė neįrodė ieškovės neteisėtų veiksmų įtakos jos sveikatai ir reputacijai, nepagrįsti. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad diskriminacinio pobūdžio veiksmai atsakovės atžvilgiu nebuvo vienkartiniai (neteisėtas prastovos paskelbimas, darbo priemonių paėmimas, darbuotojos neinformavimas apie jos

prašymų išnagrinėjimą ir kasmetinių atostogų suteikimą), jie, kaip nustatyta teismų, prasidėjo nedelsiant po to, kai atsakovė raštu informavo ieškovę apie nėštumą, atsakovė, būdama nėščia, papildomai savo pažeistas teises turėjo ginti darbo ginčams nustatyta tvarka, o tai atsakovei neabejotinai sukėlė dvasinių išgyvenimų, konstatavo, kad priešingai, nei ieškovės (darbdavės) kasaciniame skunde nurodoma, vien pažeidimo pripažinimas nėra pakankamas pažeistai teisei apginti, ir tai sudarė pagrindą teismams spręsti dėl neturtinės žalos atlyginimo. Asmens darbo veikla yra ta gyvenimo sritis, nuo kurios priklauso asmens ir jo šeimos gerovė, socialinis vertinimas, galimybė save realizuoti, užsitikrinti socialinį stabilumą, todėl šių vertybių pažeidimas gali sukelti asmeniui stiprų netikrumo, nepasitikėjimo jausmą, didelius išgyvenimus, ypač atsakovės situacijoje. Todėl kasacinis teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad darbdavei kyla pareiga atlyginti darbuotojai jos patirtą neturtinę žalą, kurią darbdavė jai padarė savo aktyviais kryptingais veiksmais, tą patvirtina šių veiksmų seka, ir sąmoningai tyčia bei akivaizdžiai žinodama žalingų veiksmų pobūdį, negalėdama nenumatyti galimų dar didesnių neigiamų pasekmių, susijusių su galima kūdikio praradimo rizika, nes žinojo, kad veiksmai nukreipiami būtent į jo besilaukiančią moterį. Todėl kasacinis teismas nusprendė, kad dėl atsakovei priteistino neturtinės žalos dydžio paliktinas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas – priteisti 5 000 Eur neturtinės žalos atlyginimo.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, susijusią su priešiškinio reikalavimo tenkinimu, ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį dėl priešiškinio reikalavimo, kuria iš ieškovės atsakovei priteistas 5 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-286-943/2021

Dėl netiesioginės diskriminacijos, susijusios su priklausymu profesinei sąjungai

Ieškovė profesinė sąjunga prašė teismo įpareigoti atsakovę darbdavę atkurti ieškovės atstovaujamų darbuotojų pažeistas teises – taikyti profesinės sąjungos nariams atsakovės direktoriaus įsakymą dėl 30 darbo dienų kasmetinių pailgintų atostogų suteikimo ir skirti atsakovei 1500 Eur dydžio baudą DK 217 straipsnio 2 dalies pagrindu, išieškant ją ieškovės naudai. Ieškovė teigė, kad darbdavė diskriminuoja darbuotojus, dalyvaujančius profesinės sąjungos veikloje, nesuteikdama jiems direktoriaus įsakyme nurodyto atostogų dienų skaičiaus. Pirmosios instancijos teismas tenkino ieškinį, o apeliacinės instancijos teismas nusprendė priešingai – ieškinį atmetė. Kasaciniam teisme kilo ginčas dėl darbdavės direktoriaus įsakymo, kuriuo atitinkamiems darbuotojams suteikiamas didesnis atostogų 30 dienų skaičius, palyginti su šalių pasirašyta Kolektyvine sutartimi, kuria susitarta dėl mažesnio atostogų 28, 29 dienų skaičiaus tą patį darbą dirbantiems darbuotojams (tik profesinės sąjungos nariams), taikymo.

Kasacinis teismas nurodė, kad atsakovės direktoriaus ginčo įsakymo tekstas savaime nėra diskriminuojantis profesinėje sąjungoje dalyvaujančius darbuotojus, t. y. nėra tiesioginės diskriminacijos požymių, tačiau byloje nustatyta, jog šis įsakymas netaikomas profesinės sąjungos nariams, atsakovei nurodant, kad Kolektyvinė sutartis turi aukštesnę teisinę galią nei direktoriaus įsakymas ir Kolektyvinės sutarties nuostatos negali būti keičiamos lokaliu aktu. Taigi daliai atsakovės darbuotojų, t. y. profesinės sąjungos, pasirašiusios su atsakove Kolektyvinę sutartį, nariams, pagal Kolektyvinę sutartį yra suteikiamos trumpesnės atostogos nei kitiems tą patį darbą dirbantiems, t. y. esantiems toje pačioje situacijoje, ką svarbu nustatyti pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktiką, darbuotojams – ne profesinės sąjungos nariams. Kasacinio teismo vertinimu, tokie atsakovės veiksmai savo darbuotojų – profesinės sąjungos narių atžvilgiu vertintini kaip nesąžiningi, atitinkantys profesinės sąjungos narių netiesioginės diskriminacijos požymius.

Kasacinis teismas nusprendė, kad direktoriaus įsakymu patvirtinta atostogų suteikimo ir skaičiavimo tvarka palankesnė profesinei sąjungai nepriklausantiems asmenims, todėl grupė darbuotojų, kuriems taikoma Kolektyvinėje sutartyje nustatyta atostogų suteikimo ir skaičiavimo tvarka, yra diskriminuojama dėl narystės profesinėje sąjungoje (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis, DK 2 straipsnio 1 dalis, 26 straipsnio 1 dalis, Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio

5 dalis). Kasacinis teismas darė išvadą, kad ginčo atveju faktiškai susiklostė situacija, atitinkanti netiesioginės diskriminacijos kriterijus, – nustatyta taisyklė dėl atostogų dienų skaičiaus yra nominaliai neutrali, tačiau ji turi neigiamos įtakos dalies darbuotojų teisėms (t. y. darbuotojams, turintiems iki 15 metų darbo stažą), ir šis neigiamas poveikis siejamas būtent su naryste profesinėje sąjungoje, aiškinant Kolektyvinės sutarties santykį su direktoriaus įsakymu tokiu būdu, kad profesinės sąjungos nariams taikoma Kolektyvinė sutartis, bet ne direktoriaus įsakymas. Atsakovės direktorius, nustatęs geresnes sąlygas darbuotojams, nedalyvaujantiems profesinėje sąjungoje, iš esmės išskiria profesinei sąjungai priklausančius darbuotojus, skatindamas papildomomis atostogų dienomis profesinei sąjungai nepriklausančius darbuotojus. Kasacinio teismo vertinimu, kadangi direktoriaus įsakymas yra skirtas atitinkamas funkcijas atliekantiems darbuotojams, neskirstant jų pagal dalyvavimo ar nedalyvavimo profesinėje sąjungoje požymį, jo normos turėtų būti taikomos visiems į jo taikymo sritį patenkantiems darbuotojams.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Kolektyvinės sutarties normų santykis su lokaliu teisės aktu – įsakymu sprendinamas *in favorem* principo pagrindu, t. y. taikomos tokios sąlygos, kurios didina darbuotojų darbo teisių garantijas. Kasacinis teismas nurodė, kad aplinkybė, jog Kolektyvinės sutarties nuostatos yra privalomos atsakovei, nereiškia, kad darbuotojams – profesinės sąjungos nariams negali būti taikomos nuostatos, įtvirtintos lokaliame darbdavio teisės akte, reglamentuojančiame tiek profesinės sąjungos narių, tiek ir nesančių jos nariais (neišskiriant šių kategorijų) darbuotojų atostogų laiką didėjančia linkme, t. y. gerinančia darbuotojų padėtį. Situaciją aiškinant priešingai, darbdavys įgytų didelį pranašumą prieš darbuotojus – profesinės sąjungos narius ir pačią profesinę sąjungą, nes leidžiamais lokaliais aktais galėtų darbuotojų dalyvavimą profesinėje sąjungoje daryti jiems nenaudingą, o pačią profesinę sąjungą – neveiksmingą. Dėl nurodytų priežasčių kasacinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog atsakovė, direktoriaus įsakymu nustatytą didesnę atostogų dienų skaičių taikydama darbuotojams – ne profesinės sąjungos nariams, o profesinės sąjungos nariams taikydama Kolektyvine sutartimi sulgytą mažesnę atostogų dienų skaičių, diskriminuoja savo darbuotojus dėl narystės profesinėje sąjungoje, yra pagrįsta tinkamu materialiosios teisės normų taikymu, atitinka Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų nuostatas, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir EŽTT formuojamą praktiką. Kasacinis teismas taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kadangi tai yra pakartotinis (nors ir ne tapatus) darbo teisės normų pažeidimas profesinės sąjungos narių atžvilgiu, todėl yra pagrindas dėl konstatuoto darbo teisės normų pažeidimo atsakovei skirti 1000 Eur baudą (DK 217 straipsnio 2 dalis).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-227-684/2021

Bankroto teisė

Dėl antstolio pareigos sustabdyti turto pardavimą varžytynėse, kai teisme priimamas skolininko prašymas iškelti jam bankroto bylą

Antstolė kreipėsi į Vilniaus miesto apylinkės teismą su prašymu leisti užbaigti įkeisto turto realizavimo procesą Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) 20 straipsnio 1 dalies pagrindu po to, kai gavo teismo nutartį, kuria priimtas pareiškimas dėl bankroto bylos skolininkui iškėlimo. Antstolė prašyme taip pat nurodė, kad varžytinės įvyko ir varžytynių dalyvių mokesčiai buvo sumokėti iki nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, todėl tikslinga leisti jai užbaigti įkeisto turto realizavimo procesą. Pirmosios instancijos teismas tenkino prašymą ir leido antstolei užbaigti pradėtą skolininkui priklausančio įkeisto turto procedūrą. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir netenkino antstolės prašymo.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad FABĮ 5 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta nuostata, jog antstoliui gavus pranešimą dėl teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą

priėmimo turto realizavimas ir (ar) išieškojimas sustabdomas, o 20 straipsnio 1 dalies normoje įtvirtinta teismo teisė leisti užbaigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras išieškant skolas siejama su nuostata, kad „varžytinių dalyvio mokestis sumokamas iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos“. FABĮ 5 straipsnio 6 dalyje ir 20 straipsnio 1 dalyje nurodyti teismo ir (ar) antstolio veiksmai siejami su skirtingais savo turiniu ir pasekmėmis bankroto proceso įvykiais (teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimas ir teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimas). Aiškinant minėtas dvi FABĮ 5 straipsnio 6 dalies ir 20 straipsnio 1 dalies nuostatas sistemiškai ir pagal logikos dėsnius, darytina išvada, jog FABĮ iš esmės yra leidžiama situacija, kad varžytinių dalyvio mokestis gali būti sumokamas po teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo dienos, bet ne vėliau negu iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo. Teismo pranešimo dėl teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo įteikimas antstoliui ir teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimas nėra tapačios sampratos pagal savo esmę, pasekmes bei galiojimą laiko atžvilgiu. Tokia įstatymų leidėjo valia sietina su tuo, jog po teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti fizinio asmens bankroto bylą priėmimo ir įteikimo antstoliui neatsiranda pareiga atšaukti varžytynes, jos gali būti tęsiamos toliau, tačiau tik po to ir jeigu teismas FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatytu atveju ir tvarka duoda tam leidimą. Iš aptartų teisės aktų nuostatų kasacinis teismas darė išvadą, jog tuo atveju, jeigu antstolis varžytynes paskelbia iki pranešimo apie teismo nutartį dėl pareiškimo iškelti fiziniam asmeniui bankroto bylą priėmimo gavimo dienos, varžytinių dalyviams nedraudžiama elektroninėje varžytinių sistemoje siūlyti kainą už varžytynėse parduodamą skolininko turta, tačiau antstolis nuo FABĮ 5 straipsnio 6 dalyje aptarto momento negali atlikti jokių priverstinio vykdymo veiksmų, o privalo iš karto kreiptis į teismą dėl leidimo užbaigti vykdymo veiksmus FABĮ 20 straipsnio nustatyta tvarka.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad tam, jog teismas pagal FABĮ 20 straipsnio 1 dalį antstolio prašymu leistų baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras išieškant bankrutuojančio fizinio asmens skolas, reikia nustatyti: 1) ar pradėti vykdymo veiksmai; 2) ar varžytinių dalyvio mokestis sumokėtas iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Nors, sprendžiant dėl leidimo antstoliui užbaigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras, tokio leidimo išdavimo kriterijai FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nėra nustatyti, kasacinis teismas pradedamoje šiuo klausimu formuoti praktikoje yra pasisakęs, jog teismas turi spręsti dėl leidimo baigti varžytynes, atsižvelgdamas į FABĮ tikslą, nurodytą FABĮ 1 straipsnio 1 dalyje, t. y. įvertinti, kuris sprendimas: užbaigti pradėtą turto realizavimą ar nutraukti pradėtas vykdymo procedūras ir turta realizuoti bankroto įstatyme nustatyta tvarka, labiau atitinka tiek skolininko, tiek kreditorių interesus. Šioje byloje pritardamas ir plėtodamas nurodytą praktiką, kasacinis teismas pažymėjo, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti individualiai vertinama, ar yra pagrindas leisti užbaigti antstoliui pradėtus vykdymo veiksmus. Sprendžiant, kuris turto realizavimo būdas labiau atitinka tiek skolininko, tiek kreditorių interesus, turi būti vertinama nustatyta varžytynėse parduodamo turto pradinė pardavimo kaina, ar ji atitinka rinkos kainą, ar yra tikimybė jį parduoti brangiau bankroto procese nei antstolio vykdomose varžytynėse, ar turto pardavimas bankroto procese neužvilkins jo pardavimo, ar nebuvo padaryti esminiai vykdymo procesą reglamentuojančių Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) normų bei imperatyvių FABĮ normų pažeidimai, turintys įtakos prašomų leisti užbaigti pradėtų vykdymo veiksmų teisėtumui bei skolininko ir kreditorių interesams.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-222-611/2021

Dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu nagrinėjimui taikytino teisinio reglamentavimo

Nemokumo administratorė kreipėsi į teismą su prašymu pripažinti jos administruojamos bankrutuojančios įmonės bankrotą tyčiniu. Pirmosios instancijos teismas nemokumo administratorės prašymą dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu nagrinėjo pagal Įmonių bankroto įstatymo (toliau

– ĮBĮ) nuostatas ir jo netenkino. Apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir, taikydamas Juridinių asmenų nemokumo įstatymą (toliau – JANĮ), pripažino įmonės bankrotą tyčiniu bei įvardijo už tyčinį bankrotą atsakingą asmenį – buvusį įmonės vadovą. Kasaciniame teisme kilo klausimas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu nagrinėjimui taikytino teisinio reglamentavimo.

Kasacinis teismas nurodė, kad JANĮ nuostatos nemokumo procesams, pradėtiems iki 2019 m. gruodžio 31 d., taikomos asmenų teisėms ir pareigoms, kurios atsiranda arba yra įgyvendinamos jam įsigaliojus. Atsižvelgdamas į teisės normų, reglamentuojančių tyčinį bankrotą, pobūdį (materialiosios teisės normos), kasacinis teismas konstatavo, kad prašymo dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu nagrinėjimo klausimas yra susijęs su veiksmais, kurie yra tyčinio bankroto pagrindas (pareigų dėl tinkamo įmonės valdymo pažeidimo), atlikimo metu galiojusio teisinio reglamentavimo taikymu. Todėl, sprendžiant dėl tyčinio bankroto pagrindų ir jų nustatymo, turi būti taikomas jų atlikimo metu galiojęs teisinis reglamentavimas. Šios bylos atveju nustatyta, kad bankroto procesas buvo inicijuotas galiojant ĮBĮ, o pareiškėja tyčinio bankroto požymius atitinkančius veiksmus nurodo buvus atliktus galiojant ĮBĮ. Taigi šioje byloje įrodinėjamas tinkamo įmonės valdymo pareigos pažeidimas, kuris, kaip įrodinėjama, buvo atliktas galiojant ĮBĮ, t. y. iki JANĮ įsigaliojimo. Kasacinis teismas nusprendė, kad ginčo atveju prašymas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu turėjo būti nagrinėjamas pagal teisinį reglamentavimą, galiojusį veiksmais, kurie yra tyčinio bankroto pagrindas, atlikimo metu, t. y. pagal ĮBĮ teisės normas. Todėl apeliacinės instancijos teismas, nepagrįstai nusprendęs, kad ginčo prašymas turi būti nagrinėjamas pagal JANĮ nuostatas, netinkamai taikė materialiosios teisės normas ir tai lėmė neteisėto apeliacinės instancijos teismo sprendimo priėmimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismui, nagrinėjančiam prašymą dėl bankroto pripažinimo tyčiniu, įpareigojimas įvardyti asmenis, kurių (ne)veikimas sukėlė tyčinį bankrotą, atsirado tik nuo 2020 m. sausio 1 d., įsigaliojus JANĮ. Konstatavęs, kad šioje byloje prašymas dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu turėjo būti nagrinėtas pagal ĮBĮ nuostatas, kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad teismas nutartimi, kuria išspręstas šis prašymas, neturėjo nustatyti ir už tyčinį bankrotą atsakingo asmens, nes tokio reikalavimo ĮBĮ nenumatė.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir bylą dėl įmonės bankroto pripažinimo tyčiniu perdavė šiam teismui nagrinėti iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-210-313/2021

Civilinio proceso teisė

Dėl apeliacinės instancijos teismo sudėties teisėtumo civilinėje byloje, tvarkomoje elektronine forma

Atsakovė kasaciniame skunde nurodė, kad civilinė byla apeliacinės instancijos teisme buvo išnagrinėta ir skundžiama 2020 m. lapkričio 26 d. nutartis priimta neteisėtos sudėties teismo, kadangi tik du iš trijų paskirtų teisėjų ją išnagrinėjo ir pasirašė galutinį procesinį sprendimą, o tai lemia absoliutų skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties negaliojimo pagrindą (CPK 329 straipsnio 2 dalies 1 punktą).

Kasacinis teismas konstatavo, kad nutarties (sprendimo) priėmimas yra civilinę bylą nagrinėjančio teismo atliekamas procesinis veiksmas, kuriuo baigiamas bylos nagrinėjimas, kai byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka. Išnagrinėjus bylą apeliacinės instancijos teisme dėl ginčo esmės, šio teismo priimama nutartis (sprendimas) turi būti tinkamai surašyta ir pasirašyta. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) surašymas, laikantis CPK įtvirtintų apeliacinės instancijos teismo sprendimo (nutarties) turiniui keliamų reikalavimų, ir pasirašymas yra būtina tinkamo bylos išnagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme sąlyga ir asmens teisės į tinkamą teismo procesą įgyvendinimo prielaida.

Kasacinis teismas nurodė, kad Teismų įstatymo 37¹ straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog bylos dėl teismo įsakymo išdavimo, taip pat kitos Teismų tarybos nustatytos bylos ir su teismo procesu susijusi

informacija gali būti tvarkoma vien elektronine forma. Remiantis Teisėjų tarybos 2013 m. lapkričio 8 d. nutarimo Nr. 13P-145-(7.1.2) „Dėl bylų ir su teismo procesu susijusios informacijos tvarkymo vien elektronine forma“ 1.3 papunkčiu, vien tik elektronine forma yra tvarkomos civilinės bylos apygardų teismuose, kaip pirmosios instancijos teismuose, kuriose procesinis dokumentas, kurio pagrindu inicijuojama byla teisme, teismui yra pateiktas 2013 m. liepos 1 d. ar vėliau naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas. To paties nutarimo 1.6 papunktyje nustatyta, kad bendrosios kompetencijos teismuose, nagrinėjančiuose bylas apeliacine ar kasacine tvarka, visos bylos pagal 2014 m. sausio 1 d. ar vėliau teisme gautus skundus dėl sprendimų, nutarimų ar nutarčių, priimtų bylose, kurios buvo tvarkomos vien elektronine forma, yra taip pat tvarkomos vien tik elektronine forma. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ši civilinė byla buvo inicijuota Vilniaus apygardos teisme pagal ieškovės ieškinį dėl įpareigojimo nutraukti neteisėtus veiksmus paduotą, naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose nagrinėta civilinė byla buvo tvarkoma vien tik elektronine forma.

Teismų įstatymo 37¹ straipsnio 5 dalyje nustatyta, jog teismuose sudaromos reikiamos techninės sąlygos teismų procesinius sprendimus, vykdomuosius raštus ir kitus su teismo procesu susijusius dokumentus ir jų kopijas tvirtinti saugiu elektroniniu parašu, sukurtu saugia parašo formavimo įranga ir patvirtintu kvalifikuotais sertifikatais. Elektroniniu parašu patvirtinti teismo procesiniai dokumentai ir jų kopijos turi tokią pat teisinę galią kaip ir rašytiniais parašais patvirtinti procesiniai dokumentai. Kasacinis teismas nurodė, kad remiantis šios elektroninės civilinės bylos duomenimis, 2020 m. lapkričio 26 d., t. y. apeliacinės instancijos teismo procesinio sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo dieną, buvo priimta Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutartis, kuria pirmosios instancijos teismo sprendimas paliktas nepakeistas. Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO elektroninio pasirašymo duomenimis, elektroninė Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutartis yra pasirašyta dviejų kolegijos teisėjų – A. R. ir A. T. kvalifikuotais elektroniniais parašais, tačiau nepasirašyta teisėjos V. M. kvalifikuotu elektroniniu parašu. Be to, elektroninės civilinės bylos duomenimis, to paties 2020 m. lapkričio 26 d. procesinio įvykio („posėdis (sprendimo / nutarties priėmimas / paskelbimas“)) kortelėje yra įkelta popierinės Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties, pasirašytos visų trijų teisėjų kolegijos teisėjų parašais, skaitmeninė kopija. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal jo prašymą Nacionalinė teismų administracija, atlikusi LITEKO įrašų, susijusių su prašyme nurodyta informacija, patikrinimą, nurodė, jog nurodytoje byloje, naudojantis LITEKO naudotojai teisėjai V. M. suteiktu prisijungimo vardu V. M., 2020 m. lapkričio 26 d. 13 val. 59 min. 4 s. buvo inicijuotas 2020 m. lapkričio 26 d. teismo procesinio sprendimo pasirašymas elektroniniu kvalifikuotu parašu. Nacionalinės teismų administracijos rašte nurodyta, kad pasirašymo procesas nepavyko dėl momentinių sisteminių pasirašymo funkcionalumo trikdžių – dėl šios priežasties teismo elektroninio dokumento pasirašymo metu sistemoje nebuvo fiksuotas teisėjos elektroninis parašas. Kasacinis teismas, atsižvelgdamas į šioje byloje nustatytas su civilinės bylos išnagrinėjimu apeliacinės instancijos teisme, nutarties priėmimu ir jos pasirašymu susijusias aplinkybes, darė išvadą, kad fiksuotas Lietuvos apeliacinio teismo teisėjos V. M. bandymas pasirašyti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutartį elektroniniu kvalifikuotu parašu, kuris nepavyko dėl momentinių sisteminių pasirašymo funkcionalumo trikdžių, taip pat vėlesnis popierinės Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties pasirašymas visų trijų teisėjų kolegijos teisėjų parašais, pastebėjus, kad 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties pasirašymo procesas elektroniniu kvalifikuotu teisėjos V. M. parašu nepavyko, suteikia pagrindą daryti išvadą, kad civilinė byla Lietuvos apeliaciniame teisme buvo išnagrinėta ir 2020 m. lapkričio 26 d. nutartis priimta teisėtos sudėties teismo. Kasacinis teismas nusprendė, kad tiek LITEKO duomenys apie fiksuotą teisėjos V. M. bandymą pasirašyti Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutartį elektroniniu kvalifikuotu parašu, tiek popierinės Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties pasirašymas neabejotinai patvirtina visų trijų įgaliojimus išnagrinėti civilinę bylą apeliacinės instancijos teisme turinčių teisėjų kolegijos teisėjų valią dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties, kaip vientiso ir autentiško procesinio dokumento, kuriuo pabaigtas civilinės bylos apeliacinės instancijos teisme nagrinėjimas iš esmės, priėmimo.

*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje
Nr. e3K-3-209-916/2021*

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt